

Kinnitan
Karmen Selter
Kehtna KHK direktor
/digiallkiri/

Kehtna Kutsehariduskeskuse CE-kategooria mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekava

Käesolev õppekava on koostatud tuginedes järgmistele õigusaktidele:

Liiklusseadus

Autoveoseadus

Täiskasvanute koolituse seadus

MKM määrus 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“,

MKM määrus 54 „Nõuded mootorsõidukijuhi koolitaja õppevahenditele, õppeväljakutele ja õppesõidukitele“

MKM määrus 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele“

HTM määrus „Täienduskoolituse standard“

Õppekava nimetus: CE-kategooria mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekava
Õppekavarühma nimetus: Transporditeenused
Õppekava koostamise alus: Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“
Koolitaja: Kehtna Kutsehariduskeskus
Eesmärk: Tulevasele veoautojuhile: <ol style="list-style-type: none">1) anda teadmised, oskused ja hoiakud liikluses käitumiseks, mis on kooskõlas CE-kategooria mootorsõiduki juhile kehtestatud kvalifikatsiooninõuetega2) luua eeldused vastutustundliku liikluskäitumise, ohutu, iseseisva, teisi liiklejaid arvestava ja keskkonda säästva käitumise kujunemiseks.
Õppe sisu: Õppekava läbinu vastab mootorsõidukijuhi teadmiste, oskuste ja käitumise liiklusalastele kvalifikatsiooninõuetele, mis on esitatud MKM määruses nr 60 Lisas 11 „BE-, CE- ja DE-kategooria ning C1E- ja D1E-alamkategooria mootorsõiduki juhi ettevalmistamise õppekava“ (kliimaministri 24.07.2023 määruse nr 39 sõnastuses)
Õpiväljundid:

Õpiväljundid on esitatud algjärgnevates ainekaartides iga õppekava teema kohta eraldi
Koolituse liik: Kursus
Õpingute alustamise tingimused: <ol style="list-style-type: none"> 1) omab C-kategooria auto juhiluba 2) õppetöö alustamisel vähemalt 17,5 aastat vana, kui isik õpib „Autoveoseadusega” kehtestatud ühendatud ametikoolituse 280-tunnisel kursusel ning on antud kursuse raames läbinud juhi algastme koolituse 3) omab CE-kategooria mootorsõiduki juhtimist lubava märkega kehtivat tervisetõendit.
Õppevormid: Teoriaõpe, õppesõidu õpe ja iseseisev õpe.
Õpetajad: Mootorsõidukijuhi õpetajad vastavad mootorsõidukijuhi õpetaja kvalifikatsiooninõuetele vastavalt „Liiklusseaduse” §118 toodule
Õppematerjalide loend: Õppekava koostamisel kasutatud õigusaktid. MKM määrused „Liiklusmärkide ja teemärgiste tähendused ning nõuded fooridele“ ja „Mootorsõiduki ja selle haagise tehnonõuded ning nõuded varustusele“ Liikluskindlustuse seadus. Õppesõiduki kasutusjuhend. Teoriaõpetaja poolt ettevalmistatud esitlused. Teoria.ee keskkonna õppematerjalid elektroonilisel teooriaõppel
Õppeklass, õppesõiduk ja õppeväljak: Õppeklass, õppesõiduk ja õppeväljak vastavad MKM määruses nr 54 „Nõuded mootorsõidukijuhi koolitaja õppevahenditele, õppeväljakutele ja õppesõidukitele“ esitatud nõuetele
Nõuded õpingute lõpetamiseks: Läbitud kohustuslikud teooria- ja õppesõidutunnid, sooritatud kooli teooria- ja sõidueksami positiivsele tulemusele (arvestatud A / mittearvestatud MA)
Väljastatavad dokumendid: Koolitaja väljastab õpilasele koolituskursuse läbimisel koolituskursuse tunnistuse. Koolitaja esitab elektrooniliselt kursuse läbimise andmed Transpordiametile hiljemalt järgmisel tööpäeval pärast koolituskursuse tunnistuse väljaandmist. Andmed koolituskursuse teooriaõppe läbimise kohta võib koolitaja edastada pärast teooriaõppe edukat läbimist
Õppetöö korralduslikud alused: <ol style="list-style-type: none"> 1. Juhi ettevalmistamine toimub täiendusõppe korras liiklusteooriaõppe ja õppesõitude vormis. 2. Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu ühe õppetunni kestus on 45 minutit. Korraga on teooria- ja sõiduõpet lubatud läbi viia kestusega kuni 90 minutit. Iga 90-minutilise ajavahemiku kohta peab õpetaja ja õpilase jaoks olema katkematu puhkepaus vähemalt 15 minutit, mille jooksul õppetegevust ei toimu. 3. Teooriaõpe toimub kontakt- ja/või elektroonilises vormis, mis määratakse enne õppetöö algust arvestades õppiija soove ning koolitaja võimalusi. Iseseisev õpe on täiendav teooria õpe, mis ei kuulu kohustuslike teooria tundide hulka ning mille teemad ja mahud määrab koolitaja vajadusel. 4. Õppesõidu tundide alguse ja koha lepib õpilane õpetajaga eelnevalt kokku õpetajale sobivaks ajaks. Õppesõidul, mis toimub koolitaja õppesõidukiga, tohib õpetaja õpetada korraga ainult ühte õpilast. Õpilasel peab kaasas olema kooli poolt väljastatud õpingukaart ja isikut tõendav dokument. Õpetaja täidab õpingukaardi asjakohaselt,

sealhulgas iga õppesõidu lõpus märgib õpetaja õpingukaardile hinnangu õpilase oskuste kohta ning sissekannete õigsust kinnitavad õpilane ja õpetaja oma allkirjaga.

5. Kokkulepitud õppesõidutunnist mitteosalemisest on õpilane kohustatud teatama sõiduõpetajale vähemalt 24 tundi ette.
6. Saavutamaks paremaid õpiväljundeid on õpetajal õigus, arvestades tunni kulgu ja õpilase aktiivsust tunnis, kõrvale kalduda konkreetse tunni teemast jäädes kogu õppekavas käsitlemist leidvate teemade piiridesse tingimusel, et kogu õppekava teemad on läbitud ettenähtud mahus.
7. Peale kursuse edukat läbimist tekib õpilasel õigus sooritada Transpordiametis teooria- ja sõidueksam CE-kategooria mootorsõidukijuhi õiguse saamiseks.
8. Kui Transpordiametis sõidueksam kolmel järjestikul korral ebaõnnestub, tekib juhtimisõiguse taotlejal kohustus läbida jätkuõpe, mille maht on vähemalt kaks sõidutundi. Nende sõidutundide sisu määratakse riikliku sõidueksami mittesooritamise põhjustest. Jätkuõppe eesmärk on juhi süvendatud ettevalmistamine, tagamaks juhile vajalike teadmiste ja oskuste omandamise. Jätkuõppe läbimist tõendab koolitaja elektrooniliselt esitatud andmed liiklusregistris.

Õppekava struktuur ja õppe kestus

Teoriaõpe kontaktõppe vormis

Teoriaõpe			Õppesõit		
Teema nr.	Teema nimetus	Tund	Teema nr.	Teema nimetus	Tund
T.1	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses	2	S.1	Autorongi juhtimine õppeplatsil ja autorongi koostamine	5
T.2	Autorongi ehitus	2	S.2	Autorongi juhtimine liikluses	4
T.3	Liiklusohutus	2	S.3	Sõiduoskuse kontroll	1
T.4	Liikluspsühholoogia	2			
T.5	Liiklusalased määrused ja seadused	1			
T.6	Teoreetiliste teadmiste kontroll	1			
Minimaalne õppetunde arv		10	Minimaalne õppetunde arv		10

Teooria- ja sõidueksam Transpordiametis
Juhiloa saamine

Teooriaõpe elektroonilises õppevormis

Elektrooniline õppekeskkond: Teooria.ee õppekeskkond (väljatöötanud OÜ Teooria ja liikluspetsialistid). Keskkond sisaldab: üle 1200 teooriaküsimuse (võimalik lahendada mh. teemade kaupa, oma vigadel põhinedes jm.), videoloengud vastavalt õppekavajärgsetele teemadele, lisamaterjal- märgid, valdkonda tutvustavad ja silmaringi avardavad lisamaterjalid, „3d“ ringristmikud, õppekaardid. Lisaks vahe - ja lõpukontrollide võimalus. Suhtlusvõimalus kooliga ja teised õppekeskkonnalt seadusega nõutud lahendused.

Õppetöö maht: teooriaõpe on täies mahus (100%) elektroonilises õppekeskkonnas kokku 10 akadeemilist tundi (a 45 min)

Õppekava struktuur: teooriaõpe elektroonilises õppe keskkonnas koosneb järgmistest teemadest

Liiklusreeglid ja käitumine liikluses
 Autorongi ehitus
 Liiklusohutus
 Liiklusalased seadused ja määrused

Iseseisev töö: koolitusel õpitu kinnistamiseks ja materjali kordamiseks võib õpilasele ette näha iseseisva töö. Õpilane teeb iseseisva töö õpetaja soovitustest lähtudes ja neile tuginedes.

Teooriaõppe lõpetamine: veebipõhise teooriaõppe läbimist kinnitab elektroonilises õppekeskkonnas Teooria.ee positiivsele tulemusele sooritatud eksam.

Õppekava koostamise alus: Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“

Teooriaõppe ainekaardid

T.1	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses
Koht õppekavas	Liiklusreeglitele suunatud aine, teooriaõppe esimene teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 2 kohustuslikku tundi

Aine läbimise eeltingimus	Läbitud C-kategooria mootorsõidukijuhi õppe teoreetiline osa
Aine lühikirjeldus	Erinevate liiklusolukordade analüüsi ja hindamise oskuse omandamine lähtuvalt liiklusreeglitest
Aine üldeesmärgid	Kinnistada ja süvendada liiklusreeglite tundmist. Anda mitmesuguste liiklusolukordade analüüsimise ja hindamise oskust. Välja arendada riskiteadliku käitumise ja objektiivse enesehinnangu võime ning lugupidav hoiak teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid:</p> <p>Mõisted</p> <ul style="list-style-type: none"> oskab selgitada varem õpitud termineid ning termineid, mis on seotud autorongi, haagise, poolhaagise ja kerghaagisega <p>Liikluskorraldus Peavad olema:</p> <ul style="list-style-type: none"> teadmised reguleerija ning kontrollija volitustest ja tegevusest; oskus selgitada reguleerija märguandeid, nende tähendusi ja lubatud liikumissuundi nende korral; oskus selgitada fooritulede tähendusi ja liiklejate lubatud liikumissuundi nende korral; oskus selgitada liiklusmärkide ja lisateetatavhvlite tähendusi ning teada nende mõjupiirkondi; oskus selgitada pildidel teekattemärgiste ja püstmärgiste tähendust <p>Juhi märguanded</p> <ul style="list-style-type: none"> teab ja oskab selgitada juhi märguandeid <p>Autorongi asukoht sõites Oskab kirjeldada ja selgitada:</p> <ul style="list-style-type: none"> autorongi asukohta asulas ja asulavälisel teel sõites; sõitmist sõidukireas ja sõidurajal, arvestades autorongi pikkust ja laiust ning külgvahet; tagurdamist pööretel, tõusudel ja langudel; ohutu pikivahe vajadust eri liiklusoludes ja seda, millest sõltub ohutu pikivahe <p>Teeandmiskohustus</p> <ul style="list-style-type: none"> oskab kirjeldada teeandmiskohustuse ja eesõiguse kasutamise omavahelist seost, arvestades autorongi liikumise eripära. <p>Möödasõit ja vastu sõitvad sõidukid</p> <ul style="list-style-type: none"> oskab selgitada ohutuks möödasõiduks (möödumiseks) vajalikke tingimusi ja ohte möödasõidu (möödumise) üksikutel etappidel ning vajalikke piki- ja külgvahesid. <p>Sõidukiirus</p>

- oskab selgitada lubatud suurima kiiruse ja oludele vastava kiiruse erinevust ja tuua näiteid ohuteguritest, mida juht peab arvestama ohutu sõidukiiruse valikul, sõites autorongiga tihedalt asustatud piirkonnas.

Peatumine ja parkimine

- oskab seletada üldisi nõudeid peatumisel ja parkimisel ning sõiduki paigutamisel tehtavaid vigu.

Erilist tähelepanu nõudvad olukorrad

Oskab selgitada:

- silmsideme loomise vajadust teise liiklejaga oma kavatsuse selgitamiseks ja teise liikleja kavatsuse mõistmiseks;
- võimalikke märguandeid, et teatada oma kavatsusest ja teise liikleja kavatsuse mõistmisest.

Vähekaitstud liiklejad

- oskab selgitada, kes on vähekaitstud liiklejad ja miks peavad juhid olema nende suhtes eriti tähelepanelikud

Liiklus ristumisel raudtee või trammiteega

Oskab:

- näidata ja kirjeldada neid ohutusseadmeid ja liikluskorraldusvahendeid, mis võivad olla tee ja rööbastee lõikumise kohal;
- selgitada ohte, mis võivad tekkida, kui ohutusseadmed ei tööta või asjakohased liikluskorraldusvahendid puuduvad

Valgustusseadmed

Oskab:

- selgitada tulede kasutamise nõudeid mitmesugustes tee- ja ilmaoludes, arvestades autorongi eripära;
- selgitada tulede ebaõige kasutamise ohtlikke tagajärgi.

Mootorsõiduki pukseerimine

Oskab selgitada:

- pukseerimise mooduseid ja tingimusi;
- pukseeriva sõiduki ja selle juhi nõudeid;
- pukseeritava sõiduki juhi nõudeid;
- ühenduslüli nõudeid;
- pukseerimisel osalevate juhtide kohustusi ja omavahelisi kokkulepitud märguandeid;
- millistel juhtudel pukseerimine on keelatud.

Autorongi tähistamine

- tunneb autorongi tähistamist mitmesuguste veoste veol.

Liiklus õuealal

Oskab:

- põhjendada õuealal kehtivaid juhi ja jalakäija kohustusi;
- kehtestatud piiranguid ja nende vajadust.

Liiklus kiirteel

Oskab selgitada:

- kiirteele sõitmise erinevusi võrreldes muu maanteeliiklusega;

	<ul style="list-style-type: none"> • kiirteel liiklemise erinevusi võrreldes muu maanteeliiklusega. <p>Liiklus muutsuunaliiklusega teel Oskab selgitada</p> <ul style="list-style-type: none"> • muutsuunaliiklusega teel sõitmise iseärasusi. <p>Sõit tunnelis Oskab selgitada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunnelis sõitmise, peatumise ja parkimise ning valgustusseadmete kasutamise nõudeid. <p>Sõit jääteel Peab teadma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehtestatud sõidukorda; • ohutusnõudeid sõidul jääteel üle veekogu. <p>Sõit sadamates ja parvlaevadel Peab teadma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sadamates sõitmise korda ning nõudeid parvlaevadel viibimise, neile peale- ja neilt mahaõidu korda. <p>Piiripunktide läbimine Peab tundma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • autoga piiripunktide läbimise korda.
Õppimisekorralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsi- ja refleksiooni võimet ning iseseisvat mõtlemist
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid

T.2	Autorongi ehitus
Koht õppekavas	Autorongi tehnilisele ehitusele suunatud aine, teooriaõppe teise teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 2 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud C-kategooria mootorsõidukijuhi õppe teoreetiline osa
Aine lühikirjeldus	Autorongi ja tema seadmete ning süsteemide tehniline ehitus
Aine üldeesmärgid	Autorongi ja tema seadmete ning süsteemide tehnilise ehituse tundmise abil ohutu liikluse kujundamine ja loomine

Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid:</p> <p>Autorongi seadmete ja süsteemide otstarve, kontrollimine, hooldus ja tehnoseisund</p> <p>Peab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tundma mitmesuguste autorongide ja nende osade tüüpe ja otstarvet ning loetletud osadest koostatud autorongide nimetusi: haagiseveduk, sadulveduk, täishaagis, poolhaagis, kesktelghaagis ja sihtotstarbeline haagis; • oskama joonisel näidata sõiduki põhiosi ja oskama selgitada haagise (poolhaagise) ühendamist autoga, st autorongi koostamist; • oskama käsiraamatu abil selgitada tehnilisi andmeid, mis on vajalikud sõiduki kasutamisel; • oskama leida registreerimistunnistusest põhiandmeid; • oskama selgitada, kuidas sõiduki regulaarne kontroll ja hooldus võivad vähendada kütusekulu ja keskkonnakahjulikke mõjusid; • oskama selgitada kütuse, õlide ja sõidukite puhastus- ja hooldusvahendite mõju keskkonnale. <p>Elektriseadmed</p> <p>Oskab joonisel näidata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • valgustus- ja signalisatsiooniseadmete asukohti, otstarvet, kasutamist ja hooldust; • auto ja haagise vahelisi elektriühendusi. <p>Pidurid</p> <p>Peab oskama joonise või näitvahendite abil selgitada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • piduriajamite ja -mehhanismide ehitust ning võimalikke rikkeid; • õhkpiduri tööpõhimõtet; • kuidas leida pidurite rikkeid; • mitmesuguste külmumistõrjude otstarvet; • eri liiki abipidurite (näiteks mootorpiduri) tööpõhimõtet; • mitteblokeeruva pidurisüsteemi (ABS) iseärasusi; • ohte, mis võivad tekkida õhkpiduriga sõiduki pukseerimisel; • mitmesuguste haagise pidurisüsteemide tööpõhimõtet ning näitama tegelikkuses auto ja haagise pidurisüsteemide ühendamist. <p>Rattad</p> <p>Peab oskama joonise või näitvahendite abil selgitada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eri rehvitüüpide omadusi ja tähistust; • rehvi ebaõiget kulumist ja selle põhjusi; • naastrehvi kasutamise nõudeid; • vale rehvi õhurõhu tagajärgi rehvidele; • tagajärgi, mis võivad tekkida, kui rattad on tasakaalustamata;
--------------	---

- ohte, mis tekivad nõrgalt kinnitatud rattapoltide-mutrite puhul ning siis, kui paarisrataste vahele on kinni kiildunud võõrkeha;
- sõiduviisi mõju rehvide kulumisele;
- eri rehvitüüpide valiku aluseid;
- tunnuseid, mis viitavad nõrgalt kinnitatud ratastele.

Autorongi sõidutehnilised omadused

Peab oskama kirjeldada, kuidas järgmised tegurid mõjutavad autorongi sõiduomadusi:

- eri veorattakombinatsioonid;
- massi jaotus;
- teljekoormus;
- rehvid ja õhurõhk nendes;
- veos (ka vedelik paakautos, -haagises);
- üle- ja alajuhitavus;
- tuul.

Autorongi erivarustus

Peab oskama selgitada:

- sõidumeeriku, mitmesuguste haakeseadmete, kabiini ja veokasti, furgooni, kastikalluti, vahetuskere, luuktõstuki, varuratta kinnituse jms otstarvet ja kasutamist.

Autorongi koormamine

Peab teadma, kuidas nõuetekohaselt koostada koormat ja kinnitada ning katta seda nii, et see ei:

- ole ohtlik kaasliiklejatele;
- ületa lubatud mõõtmeid, teljekoormust ja massi;
- piira juhi vaatevälja;
- varja sõiduki tulesid;
- varja numbri- ega tunnusmärke;
- suurenda oluliselt kütusekulu;
- saasta keskkonda.

Peab juhina teadma eri liiki (tükk-, puiste-, suur- ja/või raskeveoste jt) ning ohtlike veoste vedamise põhinõudeid.

Sõiduki registreerimine

Peab oskama:

- tuua näiteid auto ja haagise registreerimisest ja ehituslike muudatuste vormistamisest Transpordiametis.

Säästlik sõit

Peab oskama selgitada:

- kuidas autorongi väliskuju ja juhi sõidustiil mõjutavad kütusekulu;
- välistegureid, mis võivad mõjutada kütusekulu;
- seost kütusekulu ning tee- ja ilmaolude vahel;
- kuidas tehnohooldus ja kontroll mõjutavad säästlikku sõitu.

Sõiduki mõju keskkonnale

Peab oskama selgitada:

	<ul style="list-style-type: none"> • kuidas eri kütuste heitgaasid ja koostis mõjuvad keskkonnale; • võimalusi vähendada heitgaaside kahjulikku mõju keskkonnale; • müra ja heitgaaside mürgisuse vähendamise võimalusi; • kuidas eri ained heitgaasides inimesele mõjuvad.
Õppimise korralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsivõimet ning iseseisvat mõtlemist
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid

T.3	Liiklusohutus
Koht õppekavas	Ohutu liikluse nõuded, teooriaõppe kolmas teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 2 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud C-kategooria mootorsõidukijuhi õppe teoreetiline osa
Aine lühikirjeldus	Ohutunnetuse riski vältimine
Aine üldeesmärgid	Ohuolukordade tekitamine ja nendesse sattumine. Ohuolukorrast võimalikult ohutult väljumine
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid:</p> <p>Ohuolukorra ettenägemine Peab oskama ette näha ohuolukordi ja tundma nende tekke põhjusi ning põhjustajaid, sealhulgas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • juhte, kellel puudub tähelepanelik hoiak teiste liiklejate suhtes; • väheste kogemustega juhte; • vähekaitstud liiklejaid (lapsed, vanurid, jalakäijad, jalgratturid, mopeedijuhid jt); • piiratud liikumisvõimega liiklejad; • mõningate sõidukite juhtimise ja liikumise eripära; • sõitu eri viisil koormatud sõidukitega;

	<ul style="list-style-type: none"> • sõitu vahelduvates tee- ja ilmaoludes ning sõitu vahelduvalt valge ja pimedal ajal; • metsloomade teele ilmumist. <p>Olukorra hindamine Peab oskama joonise abil:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hinnata ohu võimalikku iseloomu; • kirjeldada ohutuid juhtimisvõtteid ohuolukordades; • kirjeldada liiklejate võimalikke liiklusreeglite sätete tõlgendusi skeemil kujutatud olukorras. <p>Liiklusõnnetused ja kahjustused Peab oskama kirjeldada mitmesugustel põhjustel tekkida võivaid liiklusõnnetusi. Peab oskama tekkivat ohuolukorda ette näha ja olema võimeline selgitama juhi psüühikaga seotud tegureid, mis võivad muuta liiklusolukorra keerukust.</p> <p>Liiklusreeglid ja eetika nõuded Peab oskama selgitada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • miks liiklus peab olema reeglistatud; • miks inimesed ei järgi alati liiklusreegleid; • miks inimesed ei arvesta alati keskkonnakaitse nõudeid; • liikluskultuuri alust ja vastutustunnet. <p>Ohud pukseerimisel Peab teadma pukseerimisega kaasnevat ohtu ja nende vältimise võimalusi.</p> <p>Ohud autorongiga sõitmisel Peab oskama hinnata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veduki, haagise ja poolhaagise masside erinevusi; • autorongi pidurdusvõimet; • autorongi pidurdamisel tekkivaid ohte; • poolhaagise vibamist; • trajektoore ning jõude pööretel ja kurvis sõidul; • haagise mõju autorongi juhitavusele; • nõudeid ja ohte autorongiga manööverdumisel; • ohte autorongi tagurdumisel tõusul ja langul. <p>Autojuhi töö- ja puhkeaeg Peab tundma töö- ja puhkeaja kohta kehtivate õigusaktide põhilisi sätteid</p>
Õppimise korralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsivõimet ning iseseisvat mõtlemist
Hindamisemeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid

Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid
-----------------------	-------------------------

T.4	Liikluspsühholoogia
Koht õppekavas	Liikluspsühholoogia teadmiste laiendamine ja rakendamine liiklusohutuse tagamiseks, teooriaõppe neljas teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 2 kohustuslikku tundi
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud C-kategooria mootorsõidukijuhi õppe teoreetiline osa
Aine lühikirjeldus	Teadmised juhile vajalike võimete kohta. Oskus rakendada täielikult oma võimeid ohuolukorra tekkimisel
Aine üldeesmärgid	Lugupidav hoiak teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes ning oskus hinnata ja endas arendada liikluskultuuri (olukorra ettenägemise võimet, arukust, otsustus- ja vastutusvõimet); Teadmised juhile vajalike võimete kohta. Oskuse täielikult rakendada oma võimeid ohuolukorra tekkimisel
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid:</p> <p>Üldmõisted ja juhi tegutsemise skeem Peab oskama selgitada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vajadust ette näha olukorda, kuhu ta võib sattuda, ja teada, kuidas selles tegutseda; • eksliku käitumise tulemusel tekkida võivaid liiklusõnnetusi; • inimese psühhofüsioloogilisi omadusi, mis mõjutavad juhi tööd; • juhi tegutsemise skeemi (ärrituse mõju meeleorganile, juhi reageerimisaeg ja reaktsioon); • juhi töös esmatähtsaid psüühilisi protsesse, mõtlemist, tähelepanu jaotamise võimet. <p>Juhi tööd mõjutavad psühhofüsioloogilised omadused Peab oskama selgitada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • reageerimise tähtsust ajapuuduses; • reageerimisaja pikkust sõltuvalt juhi füüsilisest ja psüühilisest seisundist, tähelepanust ning liiklustihedusest; • reageerimisajal läbitavat teepikkust; • ärrituse mõju silmale; • vaatevälja piiratust; • nägemisvälja ahenemist sõidukiiruse suurenemisel; • nägemisteravuse erinevust vaateväljas; • kontrastsuse (objekti taustast erinevuse) mõju; • silma pimedusega kohanemise aega;

- silma valgusega kohanemise aega;
- nägemisteravuse sõltuvust east;
- nägemisillusioonide tekke põhjusi;
- vastu sõitva sõiduki kauguse hindamisel tehtavaid vigu;
- kauguse hindamisel tehtavaid vigu udus;
- vastu sõitva sõiduki kiiruse hindamisel tehtavaid vigu;
- kuidas mingile esemele kinnistunud pilk mõjutab sõidujoont, tähelepanu jaotuvust, ümberlülitumist ja hajuvust.

Näidete varal peab oskama nimetada neid meeleorganeid, mis on juhi töös seotud kuulmis-, haistmis-, puute- ning liikumistajuga.

Näidete varal peab õpilane oskama selgitada tundeelamuste (emotsionaalsuse) mõju:

- mõtlemisvõimele, tähelepanule ja reageerimisajale;
- ümbritsevale tegelikkusele ja iseendale;
- tundedepinge (stressi) kasvule (erutus, ärritus, mure ja teised halva meeleolu kaasmõjurid);
- liiklusohu suurenemisele.

Tegurid, mis mõjutavad liiklusohutust

Peab oskama selgitada:

- tegureid, mis mõjutavad juhi reageerimisaja ja reageerimismaad;
- tegureid, mis mõjutavad sõiduki peatumismaa pikkust;
- pidurite rakendusmaad (-aega);
- aeglustusmaa pikkust;
- pidurdusmaa pikkust;
- kuidas sõidukiiruse kasv mõjutab aeglustusmaa pikkust;
- pilgu ümbersuunamiseks kuluvat aega;
- sõiduki sise- ja välispeeglite kasutamiseks kuluvat aega;
- tasa- ja kumerpeeglist paistva eseme nähtava kauguse erinevust.

Näidete varal peab oskama selgitada:

- kuidas vältida ohuolukorda sattumist;
- ohtu ja teisi liiklejaid arvestava sõiduviisi olemust;
- juhi kogemuste seost liiklusohutusega.

Erilised isiksuseomadused

Peab oskama selgitada:

- miks on agressiivsus ohtlik;
- miks on impulsiivsus ohtlik;
- miks on ametipositsiooni rõhutamine ohtlik;
- võimalikke pingesidemeid liikluses, pinges seisundi mõistet ja olemust ning mõju liiklusohutusele.

Juhi valmisolek liikluses osalemiseks

Peab oskama selgitada:

- miks isik peab saavutama teatava intellektuaalse ja emotsionaalse taseme, enne kui ta vastab hea käitumise nõuetele;

	<ul style="list-style-type: none"> • miks on vaja tunda juhi kutse-eetikat (kutsekohustused, kutseau); • miks on vaja reaalsustaju, enesekriitilisust, vastutustunnet; • miks on noortel, mees- ja naisjuhtidel selliseid erinevusi oma võimete hindamisel ja rakendamisel, mida võivad põhjustada nimetatud rühmade iseärasused. <p>Sotsiaalsed tegurid</p> <p>Peab oskama kirjeldada ohte, mis tekivad, kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> • inimesed ei täida alati liiklusreeglite nõudeid; • inimesed tõlgendavad üht ja sama liiklusnõuet erinevalt; • inimesed ei arvesta alati keskkonda. <p>Peab oskama kirjeldada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mis on grupisurve (teiste liiklejate käitumismalli omaksvõtmine) ja millest tekib grupisuhe ja kaasaminek; • negatiivse grupisurve tekitatavaid eeldusi liiklusõnnetusteks; • isiksuseomadusi, mis võimaldavad kergesti alluda grupisurvele; • isiksuseomadusi, mis ei lase alluda grupisurvele; • eeskujulikku käitumist, mis mõjutab teisi positiivselt. <p>Tegutsemisvõimet vähendavad tegurid</p> <p>Peab oskama selgitada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • isiklike motiivide ja varasemate kogemuste mõju juhi käitumisele; • väsimuse tunnuseid; • väsimuse mõju liiklusohutusele; • väsimuse mõju nägemisele; • väsimuse mõju liigutuste koordineerimisele; • väsimuse mõju enesehinnangule; • milline on alkoholi ja narkootiliste ainete mõju tajule; • millest sõltub alkoholi põlemise aeg organismis ja millal on inimene jälle võimeline juhtima sõidukit pärast alkoholitarbimist; • põhjusi, miks juhitakse sõidukit alkoholi- või narkojoobes; • liiklustagajärgi, mis võivad tekkida siis, kui sõidetakse alkoholi- või narkojoobes või teatud ravimite mõju all; • ohte, mille võib põhjustada mobiiltelefoni kasutamisel sõidu ajal.
<p>Õppimise korralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks</p>	<p>Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsivõimet ning iseseisvat mõtlemist</p>

Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid

T.5	Liiklusalased määrused ja seadused
Koht õppekavas	Liiklusohutude ennetamine ja keskkonda säästvad hoiakud, teooriaõppe viies teema
Minimaalne tundide arv	Vähemalt 1 kohustuslik tund
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud C-kategooria mootorsõidukijuhi õppe teoreetiline osa
Aine lühikirjeldus	Juhi ohtude ennetamist ja seeläbi keskkonda säästmist mõjutavate õigusaktide läbitöötamine
Aine üldeesmärgid	Ohte ennetava ja keskkonda säästva hoiaku kujundamine
Õpiväljundid	Pärast koolitust peab õpilane teadma: <ul style="list-style-type: none"> • õppesõidu kohta kehtestatud nõudeid; • kuidas peab juht tegutsema liiklusõnnetuse korral; • liikluseadusest tulenevaid liiklejate kohustusi ja õigusi; • liikluskindlustussüsteemi ja kindlustuslepingute sõlmimist; • juhi vastutust liiklusalaste rikkumiste korral ja rikkumiste menetlemine; • tehnõulevaatusel sõiduki kohta esitatavaid nõudeid; • nõudeid autorongi tehnoseisundi ja varustuse kohta; • nõudeid suur- või raskeveose või mõlema veol; • nõudeid sõiduki ja juhi suhtes, kui sõidetakse välismaale.
Õppimise korralduslikud alused, tegevused ja meetodid õpiväljundite saavutamiseks	Teema omandamiseks kasutatakse õppijat toetavaid erinevaid aktiivõppe meetodeid ja/või praktikume, millede abil kujundatakse õppija õppimise oskust, analüüsivõimet ning iseseisvat mõtlemist
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	Suuline küsitlus või kirjalik test
Iseseisva töö sisu	Läbi töötada teemaga seotud õigusaktid
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased materjalid ja õigusaktid

T.6	Teoreetiliste teadmiste kontroll
Koht õppekavas	Aine on õppekava teooriaõppe viimane osa
Tundide arv	1 õppetund, millest maksimaalselt 30 minutit kontrolli sooritamiseks õpilase poolt
Aine läbimise eeltingimus	Teoreetiliste teadmiste kontrollimisele pääsemise eeldused: <ul style="list-style-type: none"> • läbitud teooriaõppe kõik ained; • vajadusel on sooritatud ainesisesed suulised küsitlused; • teostatud iseseisvad tööd
Aine lühikirjeldus	Pärast kõikide õppeainete läbimist tuleb õpilasel sooritada teoreetiliste teadmiste kontroll, mis koosneb valikvastustega küsimustest kogu teoriakursuse vältel läbitud ainete kohta
Aine üldeesmärk	Kontroll peab selgitama õpilase teadmiste, oskuste, käitumise ja hoiakute vastavuse CE-kategooria mootorsõidukijuhikvalifikatsiooninõuetele.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane oskab lahendada probleemülesandeid ja liikluste tuginedes liiklusalasele seadusandlusele ja liiklusohutusega seonduvale
Kontrollimise korralduslik alus	MKM määrus nr 50 Lisa 2 „Teooriaeksami temaatika ja vastamise piirang ning eksamiküsimuste arv ja temaatika olenevalt eksami sooritamise eesmärgist“ (majandus- ja taristuministri 8.01.2020 määruse nr 1 sõnastuses)
Hindamismeetodid ja -kriteeriumid	<ul style="list-style-type: none"> • Kontroll koosneb kolmekümnest valikvastustega küsimusest, millest viis küsimust on liiklusohutusest. • Õpilane peab vastama kõikidele küsimustele. Ainult üks vastusevariant on õige. • Küsimus loetakse valesti vastatuks, kui vastusevariant on vale või küsimusele on jäetud vastamata. • Kontrolli sooritamise maksimaalne aeg on 30 minutit. • Kontroll loetakse edukalt sooritatuks kui õpilane vastab valesti maksimaalselt neljale küsimusel, millest ainult üks valesti vastatud küsimus tohib olla liiklusohutusest. • Kontrolli tulemusest antakse õpilasele teada vahetult peale kontrolli sooritamist.
Iseseisva töö sisu	Tutvuda MKM määrusega nr 50. Tutvuda Transpordiameti kodulehel seonduvaga. Lahendada liikluste.
Kohustuslik kirjandus	Teemakohased testid

Õppesõidu ainekaardid

S.1	Autorongi koostamine ja autorongi juhtimine õppeplatsil
Koht õppekavas	Õppesõidu esimene teema
Teema maht	5 sõidutundi
Kohustuslike sõidutundide arv	Vähemalt 2 sõidutundi. Kui õpilane saavutab õpiväljundid vähema tundide arvuga, viib sõiduõpetaja läbimata tunnid üle teise teema läbimiseks, väljaarvatud teemasse „Sõiduuskuse kontroll“
Aine läbimise eeltingimus	Tutvuda MKM määruse nr 50 Lisa 3 „Sõidueksami esimeses järgus eksamineeritavatele esitatavad nõuded ja tegevuse hindamine“ (majandus- ja taristuministri 28.09.2020 määruse nr 59 sõnastuses) nõuetega
Aine lühikirjeldus	Koolitus viiakse läbi muuks liikluseks suletud õppesõiduväljakul. Omandatakse oskus kontrollida sõiduki vastavust tehnonõuetele, omandatakse ohutud juhtimisvõtted sõidukiga kohustuslike harjutuste sooritamiseks
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused enne sõidu alustamist enda ja teiste liiklejate ohutuse tagamiseks vajalike oskuste kujunemiseks. Luua eeldused ohutute juhtimisvõtetega etteantud harjutuste sooritamiseks piiratud aja ja ruumi tingimustes.
Õpiväljundid	Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid: Autorongi koostamine Peab oskama kontrollida järgmiste seadmete ja veose vastavust esitatavatele nõuetele: <ul style="list-style-type: none">• pidurid;• rattad;• valgustusseadmed;• märgutuled;• poripõlled;• tahavaatepeeglid;• haakeseaded;• autorongi piduri- ja elektriühendused;• veose paigutus ja kinnitus;• otsustada, kas haagist tohib vedukiga ühendada;• ühendada ja lahti ühendada haagist (poolhaagist) vedukist;• otsustada, kas on vaja puhastada laternaide, aknaid ja numbrimärke. Autorongi juhtimine õppeplatsil

	Peab oskama sooritada heal tasemel kõik sõidueksamil ettenähtud sõiduharjutused.
Iseseisv töö	Vähemalt ühe sõiduki kasutusjuhendiga tutvumine.
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine ja hindamine	Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on selgitada ja esitada suunavaid küsimusi. Õpilasel on võimalus peegeldada oma varasemaid teadmisi ja kogemusi. Õpilane oskab analüüsida ja siduda varasemaid teadmisi uute teadmistega ning kogemustega. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja ja õpilase poolt ühise analüüsi tulemusena.

S.2	Autorongi juhtimine liikluses
Koht õppekavas	Õppesõidu teine teema
Teema maht	4 sõidutundi
Kohustuslike sõidutundide arv	Vähemalt 2 sõidutundi. Kui õpilane saavutab õpiväljundid vähema tundide arvuga, viib sõiduõpetaja läbimata tunnid üle esimese teema läbimiseks.
Aine läbimise eeltingimus	Läbitud sõiduõppe esimene teema
Aine lühikirjeldus	Harjutatakse sõiduki ohutu ja keskkonda säästva käsitsemise vilumust erinevates liiklussituatsioonides. Viimistletakse liikluses osalemiseks vajalikke oskusi: tähelepanu suunamist liikluses olulisele, ohutu liiklemise põhimõtete kohaldamist.
Aine üldeesmärgid	Lua eeldused enne sõidu alustamist enda ja teiste liiklejate ohutuse tagamiseks vajalike oskuste kujunemiseks. Lua eeldused ohutute juhtimisvõtetega etteantud harjutuste sooritamiseks piiratud aja ja ruumi tingimustes.
Õpiväljundid	Pärast koolitust peab õpilane saavutama alljärgnevate teemade õpiväljundid: Sõiduki paiknemine teel Peab oskama: <ul style="list-style-type: none"> • valida õiget sõidurada ja sõiduki rida, arvestades tee ja sõiduki omadusi, liiklustihedust ja nähtavust; • kasutada teepeenart; • kasutada õigeid kurvisõiduvõtteid. Paiknemine sõidurajal Peab oskama: <ul style="list-style-type: none"> • sõita kindlal sõidurajal ja kindlas sõidukireas;

- kasutada vastassuunavööndit möödasõiduks;
- kasutada naaberrada möödumiseks;
- valida sõidurada kavatsatud sõidusuuna või liikluskorraldusvahendite järgi.

Sõidukiiruse valiku üldised nõuded

Peab oskama:

- suurendada kiirust pärast pööret või väljasõitu (nt hoovist) nii, et ei takistataks taga sõitjaid;
- hoida ohutut kiirust.

Kiiruspiirangud

Peab oskama:

- hoida ühtlast sõidukiirust;
- hoida sujuvat liiklusrütmi kiiruspiirangu alas;
- valida kiiruse, arvestades kehtivaid kiiruspiiranguid, teed ja teeolusid, sh poriga pritsimise ohtu, ilma- ja nähtavustingimusi, auto seisundit ja koormatust, isiklike sõiduvõimeid, mitmesuguseid keskkonnamõjusid ning muid liiklustingimusi;
- valida õige kiiruse, sõitmata põhjendamatult aeglaselt;
- valida kiiruse nii, et on võimalik peatuda sõidutee nähtaval osal (nt takistuse ees).

Vastu sõitvad sõidukid

Kiirus

Peab oskama:

- valida vastutulevate sõidukitega kohtumisel sobiva kiiruse;
- valida kiiruse nii, et vastutulevate sõidukitega kohtumine toimuks võimalikult ohutus kohas.

Paiknemine

Peab oskama:

- valida teel vastutulevate sõidukite suhtes sobiva asukoha;
- jätta vähekaitstud liiklejatele teel piisavalt ruumi,

Sõit liiklusvoos

Sõit teiste sõidukite ees

Peab oskama:

- kiiresti kindlaks teha taga sõitja kiiruse ja kavatsused ning seda, kas pikivahe on ohutu;
- kergendada taga sõitjate möödasõitu;
- aeglustada pidurdades nii, et pidurituli hoiataks õigel ajal taga sõitjat ettekavatsetud peatumisest.

Sõit teiste sõidukite järel

Peab oskama:

- hoida ohutut pikivahet eessõitjaga, arvestades ilma- ja teeolusid, eessõitva sõiduki mõju nähtavusele, kiirust, möödasõitvaid sõidukeid ja hoiatusmärguande õigeaegsust;
- tähele panna eessõitva sõiduki juhi kavatsusi;

- hoida ohutut pikivahet, et vähendada pidurdamise ja kiirendamise vajadust.

Sõit teiste sõidukite kõrval

Peab oskama:

- vältida kaherattalise sõiduki kõrval sõitmist ühel sõidurajal;
- arvestada suuremate sõidukite pöördeala laiust;
- arvestada vajalikku külgvahet.

Sõiduraja vahetus

Peab oskama:

- vahetada sõidurada tiheda liikluse korral;
- panna tähele teiste sõidukijuhtide kavatsusi ja vajaduse korral kergendada nende ümberreastumist;
- vahetada sõidurada pidevjoont ületamata.

Ristmike ületamine

Enne ristmikku

Peab ristmikule sõites oskama:

- valida paika, arvestades liiklusmärke, teemärgiseid ja kavandatud sõidusuunda;
- olla valmis muutma sõidusuunda või pidurdama;
- vähendada kiirust ja vajadusel seisma jääda;
- panna tähele tagapool toimuvat;
- jääda seisma määratud kohas, kui fooris põleb keelav tuli või kui seda nõuab liiklusmärk;
- jälgida reguleerija märguandeid;
- olla valmis reageerima teiste liiklejate võimalikele vigadele;
- olla valmis liikumise alustamiseks kohe, kui seda lubab asjakohane märguanne.

Otsesõit ristmikul

Peab oskama:

- täita ristmikul tee andmise nõudeid;
- jälgida nähtavust ristmikul ja pärast seda;
- jälgida teiste liiklejate kavatsusi;
- näidata selgelt oma kavatsust täita teeandmiskohustust;
- mitte takistada teisi liiklejaid ristmikul;
- mitte takistada teisi liiklejaid ristmikult ära sõites.

Parempööre ristmikul

Peab oskama:

- täita teeandmisnõudeid ristmikul;
- anda õigeaegselt suunamärguande;
- sõita võimalikult pärisuunavööndi parema ääre lähedale, arvestades autorongi pöörderaadiust;
- sooritada pööret võimalikult kitsal alal;
- mitte ohustada autost paremal paiknevaid kaherattalisi sõidukeid;
- pöörata tähelepanu vasakul toimuvale;
- näidata selgelt oma kavatsust täita teeandmiskohustust;

- tähele panna teiste liiklejate kavatsusi;
- valida ohutut kiirust vastavalt pöörde raadiusele;
- kasutada aeglustusraja puudumisel teepeenart;
- anda teed sõiduteed ületavatele jalakäijatele ja jalgratturitele;
- mitte takistada teisi liiklejaid ristmikult ära sõites.

Vasakpööre ristmikul

Peab oskama:

- valida autorongi tagasipöördeks sobivat võimalust;
- täita teeandmisnõudeid ristmikul;
- anda õigeaegselt suunamärguannet;
- sõita pärisuunavööndi vasaku ääre lähedale;
- pöörata tähelepanu vastutulevatele sõidukitele;
- näidata tagant tuleva trammi ja möödasõitu lõpetava sõiduki juhile selgelt oma kavatsust täita teeandmiskohustust;
- panna tähele teiste liiklejate kavatsusi;
- valida ohutut kiirust vastavalt pöörde raadiusele;
- mitte takistada teisi liiklejaid ristmikul;
- mitte takistada teisi liiklejaid ristmikult ära sõites;
- anda teed sõiduteed ületavatele jalakäijatele ja jalgratturitele;
- pärast pööret suurendada kiirust vältimaks teiste liiklejate takistamist.

Sõit ringristmikul

Peab oskama:

- täita teeandmisnõudeid ringristmikul;
- paikneda õigesti, arvestades sõidusuunda ringilt väljasõidul;
- näidata selgelt oma kavatsust täita teeandmiskohustust;
- valida kiirust vastavalt liiklustihedusele, teeoludele ja ristmiku kujule;
- panna tähele teiste liiklejate kavatsusi;
- olla eriti tähelepanelik vähekaitstud sõidukite suhtes.

Vöötrada ja jalgrattatee

Peab oskama:

- täita nõudeid, mis kehtivad reguleeritud või reguleerimata ülekäiguraja ja jalgrattatee sõiduteega lõikumise kohal;
- vältida jalakäijate ja jalgratturite ohustamist;
- vältida peatumist ülekäigurajal või jalgrattatee ja sõidutee lõikumise kohal

Tagasipööre

Peab oskama:

- valida tagasipöördeks ohutut kohta ristmikel ja ristmike vahel, arvestades tee laiust, nähtavust, liiklustihedust, liiklusreegleid ning autorongi mõõtmeid;
- pöörata tagasi, tekitamata ohtu ja takistamata teisi liiklejaid.

Peatumine

Peab oskama:

- valida peatumiseks ohutut kohta, arvestades tee laiust, nähtavust, liiklustihedust, liiklusreegleid ja väljumise ohutust;
- peatuda, tekitamata ohtu ja takistamata teisi liiklejaid.

Parkimine

Peab oskama:

- otsida parkimiskohta, ilma et see juhiks tähelepanu muult liikluselt kõrvale;
- parkida, ilma et tekitataks ohtu või takistataks teisi liiklejaid;
- kasutada parkimisala otstarbekalt;
- võtta kasutusele abinõusid auto ja haagise iseenesliku liikuma hakkamise vältimiseks;
- võtta kasutusele abinõud selleks, et kõrvalised isikud ei saaks autot kasutada;
- parkida liiklusmärkide ja liiklusreeglite kohaselt.

Möödasõit

Enne möödasõidu alustamist

Peab oskama:

- kavandada möödasõitu;
- sõita eessõitva sõiduki suhtes nii, et säiliks parim nähtavus ning ohutu piki- ja külgsuhte;
- otsustada, kas on võimalik ohutult mööda sõita, arvestades:
 - ✓ nähtavust;
 - ✓ ristmike olemasolu;
 - ✓ ilma- ja teelused;
 - ✓ pimestamisohu;
 - ✓ vastutulevaid sõidukeid;
 - ✓ vähekaitstud liiklejaid;
 - ✓ eessõitvaid sõidukeid;
 - ✓ võimalust pärast möödasõitu pärisuunavööndisse naasta;
 - ✓ taga sõitvaid sõidukeid;
 - ✓ autorongi kiirendusvõimet;
 - ✓ otsustada, millal anda märku möödasõiduks.

Möödasõidu ajal

Peab oskama:

- sooritada ohutut möödasõitu, kiirendades autorongi ning jälgides teisi liiklejaid;
- katkestada möödasõit ohu ilmnemisel;
- arvestada möödasõidu ohutuks lõpetamiseks vajalikku pikivahet ja võimalust naasta pärisuunavööndisse.

Möödasõit mitmest sõidukist

Peab oskama:

- mööda sõita mitmest järjestikku sõitvast sõidukist;

- panna tähele eessõitvate sõidukite juhtide märguandeid ja olla valmis ohutult tegutsema.

Möödumine paremalt

Peab oskama:

- otsustada, kas tohib ja saab mööduda paremalt, arvestades nähtavust,
- pärisuunavööndi laiust, ohutut külgvahet, vähekaitstud liiklejaid ja liiklusreegleid;
- valida möödumiseks ohutu kiiruse.

Maantee

Peab oskama:

- sõita maanteele kiirendusrajalt ja sealjuures tegutseda liikluses olenevalt nähtavusest ning valida kiiruse vastavalt liikluse rütmile ja tihedusele maanteel;
- sõita maanteel ja sealjuures:
 - ✓ kasutada parempoolset sõidurida otsesõiduks ja pärisuuna vasakpoolset sõidurida möödumiseks;
 - ✓ hoolitseda, et nähtavus vastab liikluse tihedusele ja kiirusele;
 - ✓ kiiresti reageerida taga sõitvate sõidukite juhtide kavatsustele;
 - ✓ pöörata erilist tähelepanu neile, kes sõidavad maanteele kõrvalteelt ja valida vastavalt kiiruse, tehes teistele teele sõitmise ohutumaks;
 - ✓ valida sobiva kiiruse, vältides põhjendamatult aeglast sõitu;
 - ✓ maanteelt maha sõites anda varakult märku, sõita aeglustusrajale ja vähendada sujuvalt kiirust.

Raudtee ületamine

Peab oskama:

- jälgida raudteeliiklust;
- valida sobiva kiiruse nii, et autorongi on võimalik peatada ohutus kauguses tõkkepuust, rööbastest, foorist, liiklusmärgist või stoppjoonest;
- anda raudteesõidukile teed;
- täita raudtee ületamise nõudeid;
- täita raudteeülesõidukohal nõudeid, mis käsitlevad autorongi mõõtmeid ja massi, peatumist, möödasõitu ning juhi tegutsemist hädapeatumise korral ülesõidukohal.

Trammittee

Peab oskama:

- jälgida trammiliiklust;
- valida sobiva kiiruse nii, et autorongi on võimalik peatada ohutus kauguses rööbastest, foorist, liiklusmärgist või stoppjoonest;
- anda teed trammi peale minevatele ja trammist väljuvatele sõitjatele;
- täita nõudeid, mis kehtivad trammiteega teedel ja käsitlevad:

- ✓ trammile tee andmise kohustust;
- ✓ peatumist ja parkimist trammitee läheduses;
- ✓ trammitee kasutamist rööbasteta sõidukite poolt.

Sõit teetööde korral

Peab oskama:

- järgida juhiseid (märgid jms) teetööde tegemise kohtades;
- täita reegleid, mis kehtivad sisselülitatud kollase vilkuriga sõiduki suhtes;
- sõita ohutu kiirusega, arvestades libeduse ohtu, teetöölisi, teeparandusmasinaid, piiratud manööverdamisruumi ja varjatud ohu võimalusi.

Vähekaitstud liiklejad

Jalakäijad

Peab oskama:

- jätta jalakäijatele piisavalt ruumi, kui sõiduteel ei ole kõnniteed või teepeenart;
- anda teed võõrajale astunud või sõidutee ületamist ootavale jalakäijale;
- valida keskkonnasõbraliku sõiduviisi, et vähendada heitgaasi ja müra mõju lähiümbruse jalakäijatele ning vältida jalakäija pritsimist poriga.

Lapsed

Peab oskama:

- pöörata erilist tähelepanu lastele, nii neile, kes käivad jala, kui ka neile, kes sõidavad jalgrattaga:
 - ✓ näidates selgelt oma kavatsusi suunamärguande andmisega ja sõidu aeglustamisega;
 - ✓ andes lastele aega põigata kõrvale või ületada teed;
 - ✓ andes lisaks märku tulede vilgutamisega või muul viisil või jäädes seisma;
- valida selline sõiduviis, et vähendada heitgaase ja müra.

Vanurid ja puuetega inimesed

Peab oskama osutada erilist tähelepanu vanuritele ja puuetega jalakäijatele:

- näidates selgelt oma kavatsusi suunamärguande ja sõidu aeglustamisega;
- andes neile aega tee ületamiseks;
- andes teed nägemispuudega inimestele, kes annavad sellest nõuetekohaselt märku;
- andes lisaks märku tulede vilgutamisega või muul viisil või jäädes seisma.

Seisvad sõidukid

Peab oskama:

- valida ohutu kiiruse ja seisma jääda, et anda teed:
 - ✓ lastele, kes ületavad sõiduteed lasterühma tunnusmärki kandva bussi lähedal;
 - ✓ pärisuunalisele trammile minejatele ja sellelt tulijatele;

✓ peatusest väljuvale ühissõidukile asulas, kus lubatud sõidukiirus on kuni 50 km/h;

- hoida ohutut külgvahet seisvatest sõidukitest möödudes;
- anda valgus- või helisignaali märku ohu ennetamiseks.

Eritalituse sõidukid

Sobiva võimaluse tekkimisel õpitakse eritalituse sõidukile tee andmist või õigel ajal seisma jäämist pärast valgussignaali nägemist või helisignaali kuulmist.

Loomad teel või tee kõrval

Peab oskama:

- vähendada kiirust ja vajaduse korral peatuda teel või tee läheduses on loom;
- tunda ära teel piirkondi, kus on metsloomade teele ilmumise oht.

Organiseeritud inimrühm

Peab oskama:

- arvestada võimalikke ohte inimrühmast möödumisel;
- sõita inimrühma liikumist takistamata.

Hädapeatumine mootori- või muu rikke korral

Peab oskama:

- võtta sõiduki liiklusohtlike rikete tekkimise korral kasutusele ohutusabinõud;
- paigutada autorongi sõidutee äärde või teepeenrale, et vältida ohtu või teiste sõidukite liikumise takistamist;
- hoolitseda kaassõitjate turvalisuse eest;
- kasutada ohutulesid ja ohukolmnurka;
- võtta kasutusele abinõusid tekkinud liiklustakistuse kõrvaldamiseks.

Tähelepanelikkus ja riskiteadlikkus

Peab oskama:

- olla ettenägelik ja jälgida ümbrust, nii et saaks ohuolukordade tekkimise korral rakendada vajalikud abinõud;
- kavandada sõitu nii, et ootamatult ilmuvatest takistustest saaks ümber põigata ohutult;
- saada ülevaadet liiklusest tahavaatepeeglite kaudu.

Liikluskorraldusvahendid ja reguleerija märguanded

Peab oskama juhendada:

- liiklusmärkidest;
- foorituledest;
- reguleerija märguannetest;
- teemärgistest;
- ohutusseadmetest ristumisel raudtee või trammiteega;
- teiste juhtide märguannetest ja sõidukitähistest;
- muudest liiklusnõuetest.

Riskiteadlikkus

Peab oskama sõita ohte ennetavalt ja olla valmis reageerima, arvestades:

- autorongi eripära asukoha valikul liikluses;

- teiste liiklejate võimalikku vale käitumist;
- varjatud ohte;
- isiklikke kogemusi ja harjumusi;
- sõita sujuvalt, arvestades üldisi keskkonnakaitsenõudeid ja oma terviseriske

Ohuolukorrad liikluses

Peab oskama ära tunda ja ette näha ohuolukordi, et:

- tunnetada märke, mis võivad viidata riskidele;
- teada, millal on vaja olla valmis pidurdama;
- teha õigeid otsuseid;
- rakendada sobivaid abinõusid ohuolukorra vältimiseks.

Hoiakud

Peab oskama vältida liiklusõnnetust ja selleks:

- arvestama teiste liiklejatega;
- järgima liiklusreegleid;
- saama aru, et ta ise on liikluses veel vilumatu;
- näitama üles erilist tähelepanu algajate juhtide ja vähekaitstud liiklejate suhtes.

Tegutsemine sõidul rasketes ilmastikuoludes

Peab oskama:

- arvestada ohte, mis võivad kaasneda sõitmisel piiratud või halva nähtavusega oludes;
- olla valmis reageerima teiste liiklejate valele käitumisele;
- olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatult ilmuvatele ohtudele;
- valida ohutut kiirust, arvestades piiratud nähtavust;
- valida ohutut piki- ja külgvahet eessõitjate, vastu sõitjate ja teeserva suhtes;
- valida õiget valgustust;
- vältida teiste liiklejate pritsimist vee ja poriga.

Sõit pimedas ajal

Peab oskama:

- teadvustada ohte, mis kaasnevad sõiduga pimedas ajal;
- hoolitseda, et nähtavus oleks küllaldane, ja ära kasutada teiste sõidukite valgustatud ala;
- olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele ohtudele, nagu metsloomad, vähekaitstud liiklejad, kes ei kannu helkurit ega ole pimedas nähtavad;
- hinnata nähtavust kaug- ja lähitulede puhul märjal asfaldil, kuival asfaldil ja lumega kaetud teel;
- hinnata kaugust tugevalt ja nõrgalt helkivatest esemetest;
- sõita pimedas ja oskama:
 - ✓ ümber lülitada tulesid vastutulevate sõidukite ja möödasõidu puhul;
 - ✓ valida õigeid tulesid vastavalt tee valgustatusele;
 - ✓ valida õigeid tulesid peatumisel ja parkimisel;
 - ✓ valida sobivat paiknemist teel, arvestades:
 - vastutulevate sõidukite paiknemist;
 - takistusi, mida on raske märgata;

	<ul style="list-style-type: none"> ○ vähekaitstud liiklejaid; ○ ohtu, et teel on jalakäijaid; ○ valida sobivat kohta peatumiseks ja parkimiseks. <p>Sõit libedal teel Peab oskama:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvestada nõudeid, mis kaasnevad sõiduga libedal teel; • olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele libeda tee ohtudele; • ette näha ilmaolude ja koha järgi musta jää tekkimise võimalusi; • alustada sõitu libedal teel ja kiirendada autorongi, vahetades käike ja muutes gaasipedaali asendit, et veorataste ja teekatte haardumine ei katkeks ning rattad ei hakkaks libisema; • pidurdada libedal teel kiiruselt 40 km/h seismajäämiseni, saavutades lühima aeglustusmaa; • tugevalt pidurdada kiiruselt 60 km/h erisugustel teekatetel vasaku ja parema ratta all nii, et säiliks otsesuund; • tugevalt pidurdada libedal teel kiirusel 60 km/h järgneva möödumisega takistusest; • rakendada selliseid juhtimisvõtteid, mis vähendavad külglibisemist teel, sh kurvisõidul; • vältida autorongi sattumist käärasendisse; • valida õige kiiruse, arvestades tee laiust ja suunda, autorongi rehvide iseärasusi ning kaasliiklejaid.
Iseseisev töö	Teemakohase kirjanduse lugemine
Õpetamise meetodid ja õpiväljundite saavutamise kontrollimine ja hindamine	Õppimine toimub õpilast aktiveeriva vestluse vormis, kus õpetaja ülesandeks on selgitada ja esitada suunavaid küsimusi. Õpilasel on võimalus peegeldada oma varasemaid teadmisi ja kogemusi. Õpilane oskab analüüsida ja siduda varasemaid teadmisi uute teadmistega ning kogemustega. Õpiväljundite saavutamise kontrollimine toimub sõiduõpetaja ja õpilase poolt ühise analüüsi tulemusena.

S.3	Sõiduuskuse kontroll
Koht õppekavas	Sõiduõppe viimane teema
Teema maht	1 sõidutund

Aine läbimise eeltingimus	Läbitud õppesõidu kõik teemad ettenähtud mahus
Aine lühikirjeldus	Hinnatakse õpilase autorongi juhtimise ohutu ja keskkonda säästva vilumuse taset erinevates liiklussituatsioonides.
Aine üldeesmärgid	Selgitada välja õpilase ohutu liiklemise hoiakud, suhtumise kaasliiklejatesse ning keskkonda, endale kui teistele liiklejatele turvalisuse sõiduvilumuse vastavust CE-kategooria mootorsõidukijuhi kvalifikatsiooninõuetele.
Õpiväljundid	Õpilane täitab MKM määruse nr 50 lisas 3 (majandus- ja taristuministri 28.09.2020 määruse nr 59 sõnastuses) ja 4 (kliimaministri 24.07.2023 määruse nr 39 sõnastuses) esitatud nõuded.
Õpiväljundite saavutamise kontrollimine	Sõiduuskuse kontrollimine koosneb kahest osast. Esimeses osas hinnatakse MKM ministri määruse nr 50 lisas 3 „Sõidueksami esimeses järgus eksamineeritavale esitatavad nõuded ja tema tegevuse hindamine“ (majandus- ja taristuministri 28.09.2020 määruse nr 59 sõnastuses) esitatud nõuete täitmist etteantud aja piires kooli õppesõiduväljakul. Esimese osa edukal läbimisel tekib õpilasel õigus teise osa sooritamisele, kus hinnatakse MKM ministri määruse nr 50 lisas 4 „Sõidueksami teises järgus kontrollitavad oskused ja käitumine“ (kliimaministri 24.07.2023 määruse nr 39 sõnastuses) esitatud nõuete täitmist etteantud aja piires õpetaja poolt määratud marsruudil asula ja asulavälistel teedel. Kontrolli tulemused tehakse õpilasele teatavaks vahetult peale iga osa lõppemist.
Iseseisev töö	Enne sõiduuskuse kontrolli algust on õpilane tutvunud MKM määrusega nr 50

Koostaja: Tiit Reino
Kehtna KHK autokooli koordinaator
tiit.reino@kehtna.edu.ee